УДК 378.094.015.31:7

МЕТОДИЧНІ ЗАСАДИ ФОРМУВАННЯ ГОТОВНОСТІ СТУДЕНТІВ ПЕДАГОГІЧНОГО КОЛЕДЖУ ДО ХУДОЖНЬО-ТВОРЧОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

Гаврилюк О.А.
Вінницький гуманітарно-педагогічний коледж,
Вінницький державний педагогічний університет
імені Михайла Коцюбинського

У статті розглянуто проблему професійної підготовки майбутніх вчителів музичного мистецтва у педагогічних колледжах до художньо-творчої діяльності. Проаналізовані останні наукові дослідження основ художньо-творчої діяльності як складової професійно-педагогічної підготовки. Викладено положення провідних психолого-педагогічних теорій щодо професійного становлення вчителя, загальні і специфічні особливості творчої педагогічної діяльності, а також концепцію розвитку творчого потенціалу майбутнього спеціаліста. Методично обґрунтована необхідність вдосконалення навчально-виховного процессу та перспективний розвиток вмінь та навичок внаслідок даного виду діяльності. Обґрунтована необхідність розробки нових підходів до професійної підготовки фахівців педагогічними коледжами до художньо-творчої діяльності за допомогою засобів різних видів мистецтв, що є характерним для спеціалізації вчителя музичного мистецтва.

Ключові слова: професійна підготовка, виховний процес, майбутній вчитель музичного мистецтва, педагогічний коледж, художньо-творча діяльність.

Постановка проблеми у загальному вигляді. Сучасні освітні вимоги до організації навчально-виховного процесу у педагогічних коледжах активно сприяють розробленню нових підходів до професійної підготовки педагогічних кадрів високої якості із сформованою морально-естетичною культурою, здатних швидко адаптуватися до мінливих освітніх змін, які б мали змогу самовдосконалюватися як у процесі навчально-виховної роботи так і в подальшій професійній діяльності.

Підготовка спеціалістів для дошкільних та шкільних установ педагогічними коледжами, зокрема майбутніх вчителів музичного мистецтва, становить значний науковий інтерес, адже це спричинює необхідність регулярної розробки нових методологічних підходів в забезпеченні навчально-виховного процесу. В даному аспек-

© Гаврилюк О.А., 2016

ті йдеться про орієнтування на використання художньо-творчої діяльності, яка створює найбільш сприятливі умови для розвитку творчих здібностей особистості (Л. Виготський), розвитку комунікативних навиків з особливостями сучасного полікультурного світу для формування професійної компетентності майбутнього фахівця, та його готовності до творчої самореалізації.

Всебічна зацікавленість вчених різних напрямків педагогічної освіти у розвитку творчого потенціалу майбутнього вчителя музичного мистецтва та аналіз низки наукових досліджень засвідчив про недостатність висвітлення проблематики з підвищення якості професійної підготовки студентів педагогічного коледжу до художньо-творчої діяльності.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Розглядаючи професійну підготовку майбутнього вчителя музичного мистецтва до художньо-творчої діяльності через призму реорганізацій освітнього процесу слід звернутися до наукових досліджень основ художньої творчої діяльності як складової професійно-педагогічної підготовки (П. Блонський, П. Каптерєв, Я. Коменський, А. Макаренко, В. Сухомлинський, С. Шацький), готовності особистості до професійної діяльності та розвитку її професійних компетентностей вчителів (Н. Кузьміна, К. Платонов, Д. Узнадзе), аналізування художньо-творчого досвіду (Г. Ващенко, А. Комарова, О. Кульчицький, В. Липинський, І. Огієнко, С. Русова, Леся Українка, В. Янів), положень провідних психолого-педагогічних теорій щодо професійного становлення вчителя (П. Анохін, І. Бех, Л. Виготський, В. Давидов, Г. Костюк, Л. Рубінштейн), проблем формування майбутнього спеціаліста в процесі професійної підготовки до виховної діяльності (І. Бех, О. Глузман, І. Зязюн, І. Підкасистий, А. Ржевська), загальні і специфічні особливості творчої педагогічної діяльності (Ф. Генобелен, В. Загвязинський, В. Кан-Калик, Н. Кузьміна, Л. Фрідман), концепцію розвитку творчого потенціалу на різних вікових етапах (Б. Анан'єв, В. Андрєєв, А. Лук).

Проблему творчості розкриває у своїх працях О. Тутолмін, аналізуючи фактори, що обумовлюють характер та особливості професійної творчої підготовки майбутніх спеціалістів в цілому, органічної єдності креативної грамотності, творчих здібностей та вмінь, творчої готовності до педагогічної праці [8, с. 5]. В цьому аспекті провідним у реалізації проблеми професійної підготовки студентів, як відзначає сучасний науковець І. Полубоярина є діяльнісний підхід, адже завдяки певного виду діяльності вроджені задатки особистості перетворюються у здібності [6, с. 35].

Професійна творча готовність виступає головним системоутворюючим компонентом та обумовлює рівень професійної компетентності майбутнього фахівця, а тому у професійній виховній діяльності майбутній вчитель повинен бути високоморальною, інтелектуальною, творчою, ініціативною особистістю (П. Атутов, С. Гончаренко, М. Данилов, І. Зязюн, Н. Ничкало, Т. Ільїна, Г. Щукіна).

Вчена З. Гіптерс у своїх дослідженнях розглядає художню творчість як важливий чинник розвитку творчого інтелекту, гнучкості мислення, формування таких якостей фахівця-випускника вищої школи як комунікативність, саморозвиток, самовдосконалення, соціальної активності [3, с. 3].

Т. Агейкіна-Старченко у своїх працях зазначає, що рівень якості професійної підготовки повинен відповідати сучасним кваліфікаційним вимогам і потребам художньо-естетичної практики і найважливішим питанням в умовах сучасної освіти є «як саме повинна змінитися професійно-педагогічна діяльність вчителя художньо-естетичних дисциплін, щоб, відповідаючи вимогам часу забезпечити сучасну якість мистецької освіти» [1, с. 5].

Мета статті полягає у розгляді методичних засад професійної підготовки майбутніх вчителів музичного мистецтва у педагогічних коледжах до художньо-творчої діяльності та в характеристиці шляхів підвищення професійних вмінь при застосуванні різноманітних видів художньо-творчої діяльності.

Виклад основного матеріалу. Навчання у педагогічному коледжі – це необхідний рівень освіти, що забезпечує доступність, якість, ефективність підготовки професійних кадрів, дає фундаментальні знання з мистецьких дисциплін, так як в ньому присутні найбільш ефективні форми організації виховного процесу в мистецькій сфері, в тому числі і художньо-творчій діяльності, що в свою чергу дає альтернативні можливості майбутньому вчителю музичного мистецтва працювати по обраній спеціальності або продовжити навчання у вищому навчальному закладі. Багатоманітність та складність поставлених завдань у навчально-виховному процесі закладу обумовлюють його структуру, яка включає лекційні, практичні та індивідуальні заняття, самостійну та поза навчальну діяльність студентів. Завдання професійного, естетичного, художнього, творчого та морального характеру вирішують поза аудиторні заняття.

Визначення терміну «художньо-творча діяльність» ми знаходимо у працях В. Шейко, який доцільно його обґрунтував як напрям науково-дослідної роботи у творчих вищих навчальних закладах, який складається із певних видів, таких як робота у творчих секціях і студіях, участь у концертах, конкурсах, виставках, розробка сценаріїв, підготовка і показ спектаклів, шоу-програм тощо [9, с. 29].

Майбутній вчитель музичного мистецтва повинен бути готовим до здійснення навчальної та виховної роботи у школі, володіти знаннями психолого-педагогічних, культурологічних, мистецьких та спеціальних дисциплін, вміти організовувати художньо-творчу діяльність, а також володіти особистими якостями, необхідними у роботі зі школярами.

Введенням в дослідницьку практику категорії «готовність» займався вчений В. Сластьонін, який обґрунтовував ціль педагогічної освіти в професійній підготовці до педагогічної діяльності та створив професіограму сучасного учителя для успішної оптимізації процесу формування особистості майбутнього вчителя, в якій особливе місце відводиться розвитку творчого мислення та готовності до самоосвіти [7].

З точки зору педагогічної теорії освітній процес орієнтований не тільки на засвоєння знань, але і на розвиток цінностей особистості, її піз-

навальних та творчих здібностей, формування оновленої системи знань, умінь та навичок, які були б універсальними і використовувалися у самостійній діяльності, на формування ключових ціннісних компетентностей майбутнього спеціаліста [5, с. 41].

Про необхідність розробки нової теоретико-методологічної концепції проблеми професійного виховання та розробки комплексних експериментальних досліджень в даній галузі наголошувала А. Беляєва [2, с. 15], яка обумовила принципи професійної підготовки майбутнього спеціаліста та специфічні особливості його професійного виховання, які орієнтують на формування якостей, необхідних для виконання конкретних вимог, пропонованих певним видом діяльності та професії.

Художньо-творча діяльність студентів педагогічного коледжу передбачає: систематичне пізнання всього спектру культурних явищ з подальшим вмінням розуміти та оцінювати їх; виховання інтересу до художньо-творчої діяльності; розвиток індивідуальних здібностей майбутнього фахівця; формування здатності до самовираження, самовдосконалення та самооцінці можливостей майбутнього спеціаліста; сприяє активній участі у різноманітних сферах професійної педагогічної діяльності.

У реалізації художньо-творчої діяльності важливим являється: монохудожній підхід (поглиблене вивчення окремих видів мистецтва); поліхудожній підхід (особистість як центр процесу навчання, гармонічний розвиток різних видів творчості); використання різних засобів мистецтв (на дисциплінах гуманітарного та спеціального циклів).

В дослідженнях Н. Желябіної доцільне місце посідає педагогічне планування системи поза аудиторної роботи, адже уникнення формальності в організації такої діяльності сприятиме ефективності виховного процесу, який буде вказувати на орієнтири діяльності, а їх зміст та обсяг допоможе педагогу створити для студентів сприятливе середовище, в якому вони зможуть розкрити свій внутрішній світ та досягнуть успіхів у професійному зростанні [4].

На початковому етапі на основі теоретичного аналізу проблеми професійної підготовки студентів педагогічного коледжу до художньо-творчої діяльності слід діагностувати та охарактеризувати професійні вміння майбутнього вчителя музичного мистецтва до організації художньо-творчої діяльності; розробити структуру художньо-творчої компетентності майбутнього фахівця та визначити показник рівня її сформованості; розглянути професійну готовність до художньо-творчої діяльності студентів в якості системоутворюючого компонента становлення особистості фахівця; дослідити фактори, методи і засоби формування професійної компетенції до художньо-творчої діяльності; вивчити педагогічні умови задля забезпечення формування професійних вмінь та навичок у художньо-творчій діяльності студентів та зміст професійної підготовки майбутнього вчителя музичного мистецтва; розробити модель оптимального процесу формування професійних вмінь та навичок студентів у художньо-творчій діяльності; розробити структуру професійної компетентності майбутнього педагога, визначити показники рівня її сформованості; проаналізувати результативність професійної підготовки студентів педагогічного коледжу до художньо-творчої діяльності, сформулювати специфіку виявлених можливостей у формуванні професійних вмінь у виховній художній творчій діяльності майбутніх спеціалістів; теоретично та експериментально обґрунтувати педагогічні умови ефективності формування професійних вмінь та навичок у художньо-творчій діяльності студентів.

Завдяки проведенню художньо-творчих заходів майбутні педагоги мають змогу виявити свій професіоналізм, комунікативні, креативні і конструктивні уміння і навички, наприклад у написанні сценарію. Так як такий захід може носити довільний характер, то написання якісного сценарію залежить від студентської творчості, ерудиції та натхнення, що розвиває творчу уяву, фантазію, спостережливість, внутрішнє бачення, образність та емоційність, конкретність мислення й уяви.

Безпосередня участь у концертній діяльності сприяє створенню у студентів комфортних психологічних умов, піднесеного настрою, формуванню у них організаторських здібностей, розвитку пізнавальних інтересів, практичних умінь і навичок, дозволяє створювати нові, оригінальні, суб'єктивно-значимі образи.

Однією з основних форм творчої діяльності в педагогічному коледжі є участь у благодійних, де студенти мають можливість долучитись до чуттєвого бачення світу маленькими вихованцями дитячих будинків. Співпереживання, переосмислення реалій дають можливість формувати моральний аспект виховання майбутнього фахівця та є позитивним досвідом соціальної взаємодії.

Організація різноманітних ярмарок чи то виставок за результатами творчої діяльності студентів займає чільне місце в педагогічному коледжі. Така діяльність організовує та згуртовує студентський колектив, формує професійні комунікативні вміння.

Участь у конкурсах загартовує студентську самооцінку, наполегливість, пробуджує фантазію, розвиває артистизм, створює умови до самовираження та самокритичності.

Творчі гуртки працюють з ціллю естетичного, морального, патріотичного виховання. Їх результативна робота створює фундамент практичних знань та вмінь студентів, необхідних для подальшої професійної діяльності.

Підготовка та показ спектаклів є одним із складних форм художньо-творчих заходів. Та продуктивною робота є тоді, коли враховані запити студентів. Вони є актуальними для проведення та створюють можливість використання їх у практичній діяльності в школі або дитячому садочку.

Найцікавішою формою художньо-творчих заходів, наближеною до спектаклю є, наприклад, створення творчого лялькового театру на сучасний лад, що значно розширює коло творчих інтересів студентів. Завдяки такій театралізованій діяльності студенти мають можливість креативно себе проявити, в них виховується відповідальність, фантазія, увага, пам'ять та багато інших професійно-значущих навичок.

Під час проведення різноманітних шоу-програм доцільно використовувати такі підсилю-

вальні чинники, як костюми, декорації, світлові ефекти, перевтілення персонажів, ігри, гумористичні сценки, жарти, інсценовані пісні і подібне. Результативність таких заходів залежить від актуальності обраної теми, відповідності змісту, практичної спрямованості, лаконічності, доступності, чіткості, а найголовніше – його ретельної підготовки.

Підготовка будь-якого виду художньо-творчої діяльності сприяє емоційному здоров'ю майбутніх вчителів, сприяє формуванню зацікавленості, розширює мистецький досвід, розвиває уяву і зокрема фантазію, без якої людина не здатна творити. Вміння детермінувати, аналізувати зовнішні художньо-творчі образи сприяє витісненню необхідної інформації для створення нового продукту творчості. Студентська невпевненість у своїх силах, замкненість у своїх діях несприятливо відобразиться у подальшій їхній професійній діяльності, в невмінні творчо розкритися перед вихованцями, їх розкутості, активній участі у художньо-творчій діяльності. Тому майбутній фахівець повинен бути творчо відкритим перш за все сам для себе.

Висновки. Підготовка майбутніх спеціалістів до художньо-творчої діяльності вимагає оновлень в професійних програмах, адже довгий час система освіти з позицій предметного технократизму мало сприяла розвитку самостійності, ініціативності, індивідуальної художньої творчості особистості студентів.

Та проблема професійної підготовки майбутніх спеціалістів в даному контексті потребує подальшого розгляду, узагальнень підходів до організації та репрезентації художньо-творчої діяльності студентів педагогічного коледжу.

Список літератури:

1. Агейкіна-Старченко Т.В. Професійна компетентність вчителів мистецьких дисциплін: навчально-методичний посібник / Тетяна Володимирівна Агейкіна-Старченко / Під заг. ред. В.І. Ковальчука. – Вінниця: Нілан-ЛТД, 2010. – С. 5.
2. Беляева А.П. Дидактические принципы профессиональной подготовки в профтехучилищах: метод. пособие / А.П. Беляева. – М.: Высш. шк., 1991. – С. 15.
3. Гіптерс З.В. Художня творча діяльність студентів вищих закладів освіти України (1960-1995): автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. пед. наук: 13.00.01 – теорія і історія педагогіки / Зінаїда Василівна Гіптерс. – Київ, 1998. – С. 3.
4. Желябіна Н.К. Інноваційні комунікативні технології в роботі куратора академічної групи: метод. реком. / Н.К. Желябіна. – Запоріжжя: ЗДІА, 2007. – 36 с.
5. Олексюк О.М. Формування духовного потенціалу студентської молоді в процесі професійної підготовки: автореф. дис. на здобуття наук. ступеня доктора пед. наук: 13.00.01 – теорія і історія педагогіки; 13.00.04 – теорія і методика професійної освіти / О.М. Олексюк. – К., 1997. – С. 41.
6. Полубоярина І.І. Теоретичні і методичні засади професійної підготовки обдарованих студентів музичних спеціальностей у вищих навчальних закладах: дис. на здоб. наук. ст. доктора педагогічних наук: 13.00.04 – теорія і методика професійної освіти / Ірина Іванівна Полубоярина. – Харків, 2014. – С. 35.
7. Сластенин В.А. Формирование профессиональной культуры учителя / В.А. Сластенин. – М., 1993. – 177 с.
8. Тутолмин А.В. Формирование профессионально-творческой компетентности студента-педагога [Электронный ресурс]: Монография / А.В. Тутолмин. – М.: Глазов. гос. пед. ин-та, 2006. – С. 5 – Режим доступу: http: // www. window.edu.ru/catalog/pdf2txt/505/68505/42246
9. Шейко В. Організація науково-дослідницької діяльності: підручник. – 5-те вид., стер. / В. Шейко, Н. Кушнаренко. – К.: Знання, 2006. – С. 29.

Гаврилюк О.А.
Винницкий гуманитарно-педагогический колледж,
Винницкий государственный педагогический университет
имени Михаила Коцюбинского

МЕТОДИЧЕСКИЕ ПРИНЦИПЫ ФОРМИРОВАНИЯ ГОТОВНОСТИ СТУДЕНТОВ ПЕДАГОГИЧЕСКОГО КОЛЛЕДЖА К ХУДОЖЕСТВЕННО-ТВОРЧЕСКОЙ ДЕЯТЕЛЬНОСТИ

Аннотация
В статье рассмотрена проблема профессиональной подготовки будущих учителей музыкального искусства в педагогических колледжах к художественно-творческой деятельности. Проанализированы последние научные исследования основ художественно-творческой деятельности как составляющей профессионально-педагогической подготовки. Изложены положения ведущих психолого-педагогических теорий относительно профессионального становления учителя, общие и специфические особенности творческой педагогической деятельности, а также концепцию развития творческого потенциала будущего специалиста. Методически обоснована необходимость усовершенствования учебно-воспитательного процесса и перспективное развитие умений и навыков в результате даного вида деятельности. Обоснована необходимость разработки новых подходов к профессиональной подготовке специалистов педагогическими колледжами к художественно-творческой деятельности с помощью средств различных видов искусств, что характерно для специализации учителя музыкального искусства.
Ключевые слова: профессиональная подготовка, воспитательный процесс, будущий учитель музыкального искусства, педагогический колледж, художественно-творческая деятельность.

Gavrilyuk O.A.
Vinnitsa Humanitarian and Pedagogical College,
Vinnitsa State Pedagogical University named after Mikhail Kotsiubynskyi

METHODICAL BASES OF FORMATION THE READINESS OF STUDENTS OF PEDAGOGICAL COLLEGE FOR THE ARTISTIC AND CREATIVE ACTIVITY

Summary
In the article the problem of training future teachers of music in pedagogical colleges for artistic and creative activities is considered. The necessity of regular development of new methodological approaches to ensure the educational process by means of artistic and creative activity, which creates the most favorable conditions for the development of creative abilities of the individual, promotes the professional competence of the future expert, and his willingness to creative fulfillment is proved. The article consists of such composite parts as formulation of the problem in general terms, the analysis of recent research and publications in which a solution of the problem is launched, formulation of goals of the article, presenting of the main material, conclusions and list of references. In the article mentioned the meaning of development new approaches to professional training of spesialists of pedagogical colleges, including the future teachers of music by means of artistic and creative activities. The necessity of the objective teaching conditions for the providing of proper educational process with maximum use of this type of activity with the help of different kinds of art that is typical for the specialization of teachers of music is grounded.
Keywords: professional training,educational process, a future teacher of music, pedagogical college, artistic and creative activity